

การปรับปรุงสภาพและ การตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ ข้าวโพดหวานลูกผสม

นายชชาติ บุญศักดิ์
ศูนย์วิจัยพืชไร่ชัยนาท

การปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์

การคัดแยกสิ่งเจือปนอันไม่พึงประสงค์ที่ติดมากับเมล็ดพันธุ์ออกไป เพื่อให้เมล็ดพันธุ์มีคุณภาพดีขึ้น สิ่งเจือปนเหล่านี้ได้แก่ เมล็ดพันธุ์พืชชนิดอื่น เมล็ดวัชพืช เมล็ดที่แตกหักไม่สมบูรณ์ เมล็ดที่ยังไม่สุกแก่ ตลอดจนสิ่งเจือปนอื่นๆ รวมทั้งเมล็ดที่ถูกโรคแมลงทำลายหรือเมล็ดที่เสื่อมคุณภาพ

มาตรฐานเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดพันธุ์ลูกผสม (Hybrid corn)

ก. มาตรฐานการตรวจสอบในไร่

1. มาตรฐานทั่วไป

1.1 ไร่ที่ปลูกข้าวโพดพันธุ์ลูกผสมไม่จำกัดว่าจะเคยปลูกพืชใดมาก่อน แต่จะต้องปราศจากต้นข้าวโพดงอกอยู่เดิม

1.2 การปลูกข้าวโพดลูกผสมแต่ละพันธุ์ ต้องเว้นช่วงห่างระหว่างแปลงข้าวโพดพันธุ์อื่นอย่างน้อย 300 เมตร หรือใช้ระยะเวลาปลูกห่างจากข้าวโพดพันธุ์อื่นเป็นเวลา 3 สัปดาห์

1.3 ทำการตรวจสอบไร่โดยตัดพันธุ์ปนในแถวสายพันธุ์พ่อและแม่อย่างน้อย 5 ครั้ง คือ ระหว่างการถอนแยก ก่อนออกดอก ช่วงออกดอก ช่วงติดเมล็ด และก่อนเก็บเกี่ยว

1.4 แปลงที่ตรวจพบว่ามีพันธุ์ปนเกินกว่า 0.5 % จะไม่มีการรับรองพันธุ์ของแปลงนั้น ๆ

2. มาตรฐานเฉพาะอย่าง

2.1 ต้องตัดต้นที่เป็นพันธุ์อื่นปนก่อนที่จะถึงระยะออกดอก

2.2 ต้องกำจัดช่อดอกตัวผู้ของแถวแม่ทิ้งก่อนที่ช่อดอกตัวผู้จะบานและจำนวนต้นตัวเมียที่ยังไม่ถอดดอกตัวผู้ ต้องมีไม่เกิน 2.5 % เว้นแต่กรณีที่ใช้สายพันธุ์แม่ที่มีดอกตัวผู้เป็นหมัน (male sterility) ซึ่งจะต้องมีการตรวจสอบในระยะออกดอกตัวผู้เป็นหมันจริง

2.3 ตรวจลักษณะฝักและเมล็ดหลังการเก็บเกี่ยว จะต้องไม่มีลักษณะฝักที่ผิดปกติไปเกินกว่า 0.5 % และไม่มีฝักที่มีสีเมล็ดผิดปกติไปเกิน 1 %

มาตรฐานเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดพันธุ์ลูกผสม (Hybrid corn)

ข. มาตรฐานเมล็ดพันธุ์ในห้องปฏิบัติการ

รายการ		พันธุ์จำหน่าย %
เมล็ดบริสุทธิ์	(ต่ำสุด)	98
เมล็ดพันธุ์พืชชนิดอื่นๆ	(สูงสุด)	0.2
เมล็ดวัชพืช	(สูงสุด)	0
วัสดุเจือปน	(สูงสุด)	2
ความงอก	(ต่ำสุด)	90
ความชื้น	(สูงสุด)	12

การเก็บเกี่ยว

1. เก็บฝักจากต้นแม่เท่านั้น
2. เก็บเมื่อฝักแห้งเปลี่ยนเป็นสีฟางข้าวหรือตามอายุของแต่ละพันธุ์
3. สังเกตดูจุดสีดำที่ข้าวเมล็ดที่ติดกับซัง
4. เก็บเฉพาะฝักที่สมบูรณ์
5. เมล็ดพันธุ์ต้องแห้งนำตากทันทีหลังเก็บเกี่ยวอย่างนำฝักมากองสุ่ม
6. มีแคร่รองกันความชื้นจากพื้นดิน

ข้อควรคำนึง

การปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์

- ความสะอาดของเครื่องมือ
- ควรนำเมล็ดเข้าปรับปรุงสภาพที่สะอาด
- หากต้องปรับปรุงสภาพหลายพันธุ์ ควรทำที่ละพันธุ์
- จัดแบ่งกองเมล็ดแยกสะอาด ให้เป็นระเบียบ
- ฤดูบรรจุเมล็ดต้องใหม่ มีรายละเอียดถูกต้อง

ขั้นตอนการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์

1. นำฝักข้าวโพดเตรียมเข้าขบวนการ (Receiving)

- ตรวจสอบประวัติแปลง
- ตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ ความชื้น
- สถานที่รับข้าวโพดสะอาด

ขั้นตอนการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์

2. คัดแยกฝัก (Sorting)

คัดแยกฝักที่ไม่ต้องการออกจากฝักดี

● ฝักเสีย   ● ฝักที่ยังไม่แก่เต็มที่

● ฝักที่มีโรคและแมลงเข้าทำลาย   ● ฝักที่ผิดปกติ

ขั้นตอนการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์

3. การลดความชื้นฝัก (Drying)

● ฝักข้าวโพดมาตากด้วยการผึ่งแดดจนมีความชื้นเมล็ด
ประมาณ 13-16 %

● เครื่องอบลมร้อนโดยใช้ลมเย็นก่อน 24 ชั่วโมงแล้วจึง
ใช้ลมร้อนอุณหภูมิไม่เกิน 40 องศาเซลเซียส

ขั้นตอนการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์

4. การกะเทาะเมล็ด (Shelling)

- กะเทาะด้วยเครื่องกะเทาะเมล็ด
- ความชื้นเมล็ดไม่ควรต่ำกว่า 12 %

ขั้นตอนการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์

5. การทำความสะอาดเมล็ดและคัดแยกเมล็ดพันธุ์ (Cleaning and Grading)

- คัดแยกสิ่งเจือปน เมล็ดแตกหัก
- คัดขนาดเมล็ดพันธุ์

ขั้นตอนการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์

6. การลดความชื้นในเมล็ด (Drying)

นำเมล็ดข้าวโพดมาตากด้วยการผึ่งแดด เพื่อลดความชื้นให้น้อยกว่า 12 %

เครื่องอบลมร้อนโดยใช้อุณหภูมิตั้งแต่ไม่เกิน 40 องศาเซลเซียส

ขั้นตอนการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์

7. การคลุกเมล็ดด้วยสารเคมี (Seed Treatment)

สารเคมีป้องกันแมลง (Insecticide) ได้แก่ เฟนิโตรไทออน 50 %EC หรือ คลอไพริฟอสเมทิล 50 %EC อัตรา 2 มิลลิลิตรต่อเมล็ดพันธุ์ 100 กิโลกรัม หรือ อิมิดาคลอพริด 70%WS อัตรา 5 กรัมต่อเมล็ดพันธุ์ 1 กิโลกรัม

สารเคมีป้องกันเชื้อรา (Fungicide) ได้แก่ แคปแทน 50 %WP อัตรา 1 กรัมต่อเมล็ดพันธุ์ 1 กิโลกรัม หรือ เมทาแลกซิล 35 %SD อัตรา 7 กรัมต่อเมล็ดพันธุ์ 1 กิโลกรัม

ขั้นตอนการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์

8. การบรรจุและติดป้าย (Packing and Labelling)

🍌 - สุ่มเมล็ดพันธุ์เพื่อส่งตรวจสอบคุณภาพ

🍌 - บรรจุและติดป้ายบ่งชี้คุณสมบัติของเมล็ดพันธุ์

ขั้นตอนการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์

9. การเก็บรักษา (Seed Storage)

- ควรให้เมล็ดมีความชื้นไม่เกิน 12 เปอร์เซ็นต์
- โรงเก็บสะอาด
- ก่อนเก็บรมสารเคมีเพื่อป้องกันแมลงได้ โดยใช้
อลูมิเนียมฟอสไฟด์ อัตรา 3 เม็ด ต่อเมล็ดพันธุ์ 1 ตัน เป็น
ระยะเวลา 7 วัน

การตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดหวาน

- การควบคุมและรับรองคุณภาพเมล็ดพันธุ์ จำนวน 37 ชนิด พืชไร่ 9 ชนิด พืชสวน 28 ชนิด
- ควบคุมเมล็ดนำเข้า รวบรวม จำหน่าย นำผ่าน และส่งออก ต้องมีคุณภาพไม่ต่ำกว่ามาตรฐาน

กฎสากลสำหรับการทดสอบเมล็ดพันธุ์ (International Rules for Seed Testing)

ISTA :International Seed Testing Association

สมาคมผู้ตรวจสอบเมล็ดพันธุ์นานาชาติ
ชื่อย่อ ISTA อยู่ในกลุ่มยุโรป

AOSA :Association of Official Seed Analysis

สมาคมผู้ตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์
ชื่อย่อ AOSA อยู่ในสหรัฐอเมริกา

มาตรฐานเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดหวานลูกผสม (Hybrid corn)

รายการ		พันธุ์จำหน่าย %
เมล็ดบริสุทธิ์	(ต่ำสุด)	98
เมล็ดพันธุ์พืชชนิดอื่นๆ	(สูงสุด)	0.2
เมล็ดวัชพืช	(สูงสุด)	0
วัสดุเจือปน	(สูงสุด)	2
ความงอก	(ต่ำสุด)	90
ความชื้น	(สูงสุด)	12

เมล็ดพันธุ์ดีควรมีลักษณะอย่างไร ?

- ตรงตามพันธุ์ที่ระบุ
- ความงอกสูง และงอกได้สม่ำเสมอ
- ทนทานต่อสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม

เมล็ดพันธุ์ดีทราบได้อย่างไร ?

....การตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์...

วัตถุประสงค์การตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์

- การวางแผนการเพาะปลูก
- การกำหนดราคา
- การควบคุมคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่ใช้เพื่อการค้า
- การจำหน่าย หรือการแจกเมล็ดพันธุ์
- เป็นข้อมูลช่วยในการประกอบการตัดสินใจในการปฏิบัติต่อเมล็ด

ขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์

1. การเก็บตัวอย่างเมล็ดพันธุ์
2. การหาตัวแทนที่ใช้ในการตรวจสอบ (แบ่งตัวอย่าง)
3. การตรวจสอบความชื้น
4. การตรวจสอบความบริสุทธิ์
5. การตรวจสอบความงอก
6. การตรวจสอบความแข็งแรง
7. การตรวจสอบความมีชีวิต
8. การตรวจสอบขนาดและน้ำหนัก

1. การเก็บตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ (Seed sampling)

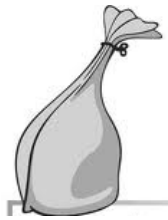
2. การหาตัวแทนที่ใช้ในการตรวจสอบ (แบ่งตัวอย่าง)

- **หลักสำคัญ** : ต้องเก็บเอาส่วนที่เป็นตัวแทนที่แท้จริงของเมล็ดพันธุ์ทั้งกองอย่างสม่ำเสมอ และทั่วถึง
- **ชั้นตัวอย่างเมล็ดพันธุ์**
  - ตัวอย่างขั้นต้น (primary sample) ตัวอย่างที่เก็บแต่ละจุด/แต่ละกระสอบ
  - ตัวอย่างรวม (composite sample) ตัวอย่างขั้นต้นมารวมกัน
  - ตัวอย่างนำส่ง (submitted sample) ตัวอย่างที่ใช้เป็นตัวแทนของกองเมล็ดพันธุ์ที่ส่งเข้าทดสอบ
  - ตัวอย่างทดสอบ (working sample) ตัวอย่างที่ใช้ทดสอบจริง

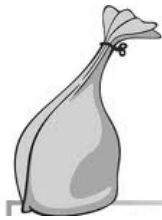

ขั้นตอนการเก็บตัวอย่างเมล็ดพันธุ์

ตัวอย่างขั้นต้น
(Primary sample)

1 sample

1 sample

1 sample

1 sample

ตัวอย่างรวม Composite sample

แบ่งลดจำนวน

ตัวอย่างที่ส่งไปทดสอบ Submitted sample

อย่างน้อย 1,000 กรัม

แบ่งลดจำนวน

ตัวอย่างที่ใช้ในการทดสอบ Working sample

อย่างน้อย 500 กรัม

การเก็บตัวอย่างเมล็ดพันธุ์

1. โดยน้ำหนัก

< 500 กก. เก็บอย่างน้อย 5 ตัวอย่าง

501 – 3,000 กก. เก็บทุกๆ 300 กก. แต่ต้องไม่น้อยกว่า 5 ตัวอย่าง

3,001 – 20,000 กก. เก็บทุกๆ 500 กก. แต่ต้องไม่น้อยกว่า 10 ตัวอย่าง

2. บรรจุถุงหรือกระสอบ

< 5 กระสอบ เก็บทุกๆ กระสอบ แต่ไม่น้อยกว่า 5 ตัวอย่าง

6 - 30 กระสอบ เก็บทุก 3 กระสอบ แต่ไม่น้อยกว่า 5 ตัวอย่าง

31 - 400 กระสอบ เก็บทุก 5 กระสอบ แต่ไม่น้อยกว่า 10 ตัวอย่าง

จน. กระสอบในแต่ละกอง	3	7	10	23	50	100	200	400
จน. ตัวอย่างขั้นต่ำ	5	6	6	7	10	15	25	30

เครื่องมือเก็บตัวอย่างเมล็ดพันธุ์

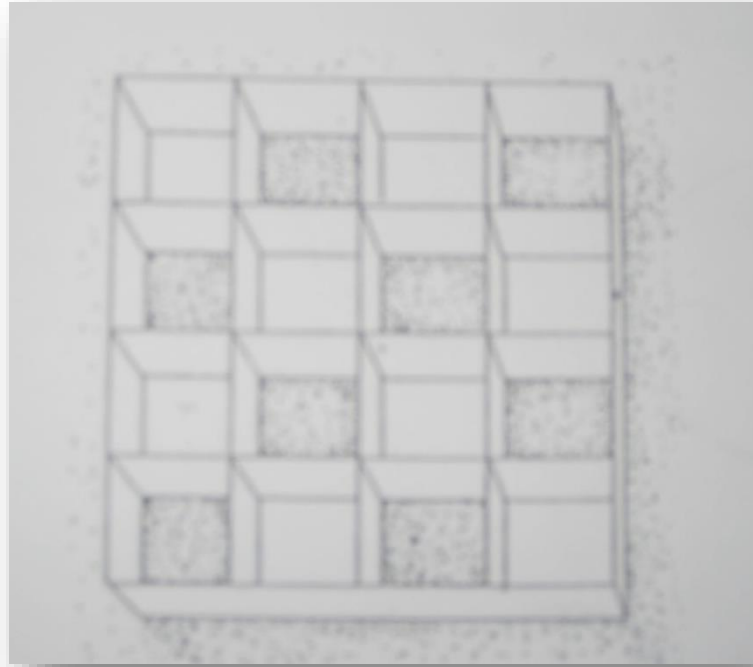
1. หลาวแทงกระสอบ stick trie

2. หลักแทงกระสอบ nobbe

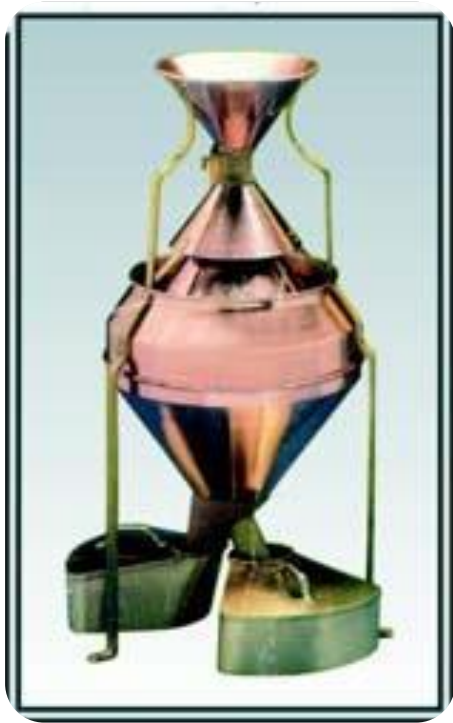
2. วิธีแบ่งครึ่ง (modified halving method)

3. ซ้อนแบ่ง (spoon method) ใช้กับเมตริกซ์ขนาดเล็ก

การแบ่งตัวอย่างเมล็ดพันธุ์

1. ใช้เครื่องแบ่งเมล็ด (Seed divider)

เครื่องแบ่งแบบกรวย

เครื่องแบ่งดิน

เครื่องแบ่งด้วยแรงเหวี่ยง

2. การตรวจสอบความชื้นเมล็ดพันธุ์ (Seed moisture)

ข้อดีของการทราบระดับความชื้น

- ประโยชน์ในการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์
- การควบคุมคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ในระหว่างเก็บรักษา

เมล็ดที่มีความชื้นสูง

- เกิดความเสียหายในระหว่างการนวด
- การเข้าทำลายของเชื้อรา แมลง
- ความงอกลดลงอย่างรวดเร็วเมื่อนำไปเก็บรักษา

เมล็ดที่มีความชื้นต่ำ

- เกิดความเสียหายระหว่างการนวด และการปรับปรุงสภาพ

เมล็ดพันธุ์

กำหนดราคาซื้อขาย

การตรวจสอบความชื้นของเมล็ดพันธุ์

แบ่งเป็น 2 แบบ

๑ วิธีการทดสอบแบบมาตรฐาน เป็นวิธีที่ ISTA กำหนด

คือการอบด้วยความร้อน(hot-air oven method)

ข้าวโพด : บดตัวอย่าง 4-5 กรัม ตัวอย่างละ 2 ซ้ำ ใส่ภาชนะอบ
อบที่อุณหภูมิ 130-133 องศาเซลเซียส นาน 17 ชั่วโมง

$$\% \text{ ความชื้น} = \frac{\text{น้ำหนักสด} - \text{น้ำหนักแห้ง}}{\text{น้ำหนักสด}} \times 100$$

การตรวจสอบความชื้นของเมล็ดพันธุ์

๑ การวัดด้วยเครื่องวัดความชื้น

3. การทดสอบความบริสุทธิ์ของเมล็ดพันธุ์ (Physical Purity Test)

- เพื่อทราบส่วนประกอบโดยน้ำหนักของตัวอย่างเมล็ดพันธุ์
- เพื่อตรวจสอบชนิดและเมล็ดพันธุ์พืชต่างๆ รวมทั้งสิ่งอื่นๆ ที่ปะปนมาในตัวอย่างเมล็ดพันธุ์

องค์ประกอบของเมล็ดพันธุ์ในล็อต

(Seed Components in Lot)

1. Pure Seed

เมล็ดพันธุ์บริสุทธิ์

2. Other Crop Seed

เมล็ดพืชอื่น

3. Inert Matter

สิ่งเจือปน

1. เมล็ดพันธุ์บริสุทธิ์ Pure Seed

- ชนิด พันธุ์เดียวกัน
- อาจจะมีลีบ เหี่ยวยุบ มีโรคทำลาย เน่า งอก แมลงกัดเจาะ
- ขนาด $> 1/2$ ของขนาดเต็ม

2. เมล็ดพืชอื่น Other Crop Seed

- เมล็ดพันธุ์พืชปลูกชนิดอื่นๆ และเมล็ดวัชพืช

3. สิ่งเจือปน Inert matter

- ชิ้นส่วนพืช แมลง ดินทราย ฯลฯ
- ชิ้นส่วนเมล็ดพันธุ์ที่มีขนาด $\leq 1/2$ ขนาดเต็ม

น้ำหนักตัวอย่างทดสอบสำหรับ purity test

พืช	ขนาด lot (ตัน)	ตย. นำส่ง (กรัม)	น้ำหนัก ปฏิบัติการ (กรัม)
			ISTA
1. ข้าวโพด	40	1,000	900
2. ถั่วเหลือง	30	1,000	500
3. ถั่วเขียว	30	1,000	120

วิธีการคำนวณหาอัตราเมล็ดพันธุ์บริสุทธิ์

โดยการชั่งน้ำหนักขององค์ประกอบแต่ละส่วนแล้วนำมา
คำนวณตามสูตรดังนี้

อัตราเมล็ดบริสุทธิ์ (%)

$$\frac{\text{น.น.เมล็ดพันธุ์บริสุทธิ์}}{\text{น.น.เมล็ดพันธุ์บริสุทธิ์} + \text{เมล็ดพืชอื่น} + \text{สิ่งเจือปน}} \times 100$$

การรายงานผล

1. รายงานเป็น %
2. เป็นจุดทศนิยม 2 ตำแหน่ง (99.99 , 100.00)

4. การตรวจสอบความงอกของเมล็ดพันธุ์ (Seed germination test)

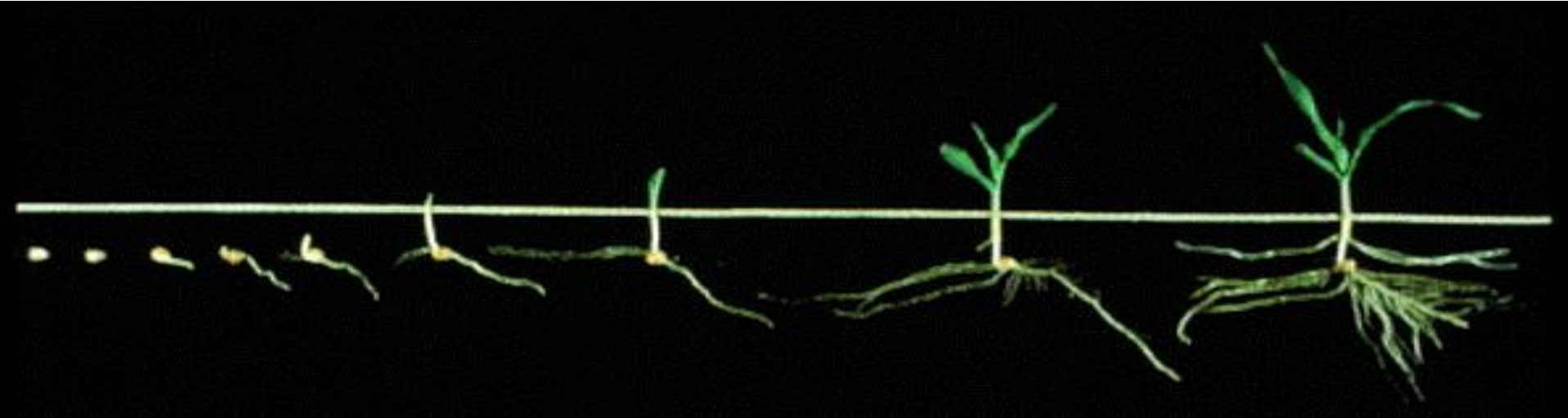
- ให้ทราบเปอร์เซ็นต์ของเมล็ดพันธุ์ที่สามารถงอกให้ต้นกล้าปกติ ที่เจริญเป็นพืชที่สมบูรณ์
- การกำหนดอัตราปลูก
- ประกอบการตัดสินใจในการจัดการเมล็ดพันธุ์แต่ละล็อต

สภาพที่เหมาะสมในการงอก

1. ความชื้นของวัสดุเพาะที่เหมาะสม (60% water saturation)
2. ปริมาณออกซิเจนที่เพียงพอ
3. อุณหภูมิที่เหมาะสม (สังเกตแหล่งกำเนิดพืชนั้น ๆ)
4. แสง : เมล็ดชนิดที่ต้องการแสงในการงอก เช่น ผักกาดหอม ยาสูบ

จำนวนซ้ำและเมล็ด

- 4 ซ้ำๆ ละ 100 เมล็ด
- หากเมล็ดไม่เพียงพอ 4 ซ้ำๆ ละ 50 เมล็ด

วัสดุเพาะ

- กระดาษเพาะ
- ทราย

การทดสอบความงอกโดยใช้กระดาษเพาะ

ด้วยวิธี BP (between paper)

กระดาษเพาะอุ้มน้ำดี สะอาด ไม่ยุ่งง่าย

- พับกระดาษ 3 ชั้น ขนาด 10 X 14 นิ้ว/ม้วน

- แช่กระดาษในน้ำสะอาด 35 มล./ม้วน

- คลี่กระดาษเพาะที่ชุ่มน้ำ 2 แผ่นซ้อนด้านล่าง วางเมล็ด

ปิดกระดาษ พับด้านล่าง ม้วนปลายจากซ้าย-ขวา

- เขียนรายละเอียด ใส่กล่องตั้งเอียง 45 องศา

- ตรวจสอบที่อายุ 4 และ 7 วันหลังเพาะ

การทดสอบความงอกโดยใช้ทราย

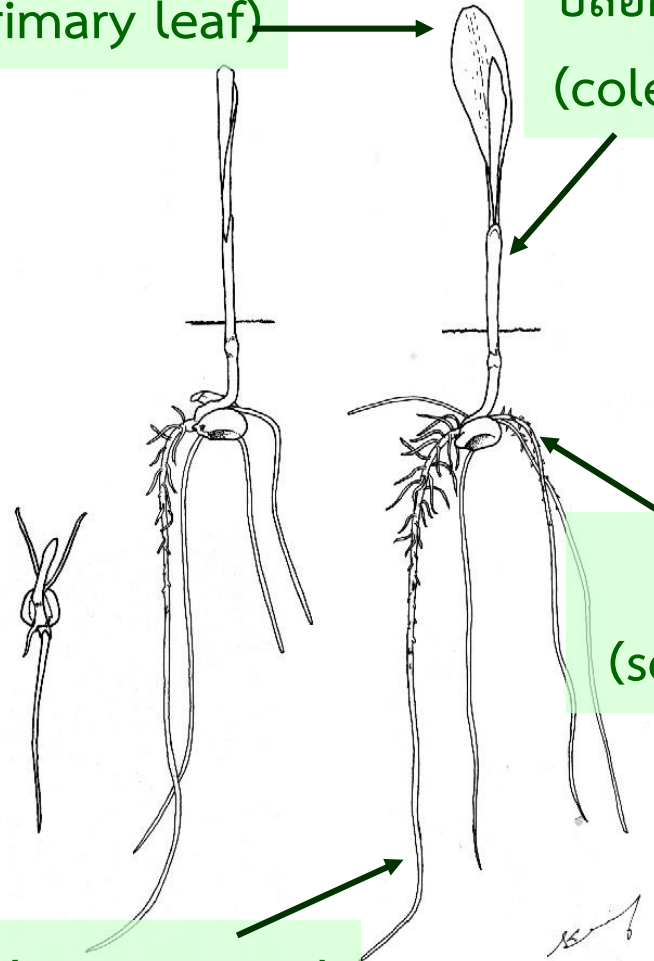
- ทรายขนาด 0.05-0.08 มม. pH 6-7.5
- ความชื้นเหมาะสม : กำทรายให้แน่น น้ำไหล และเกินไป
ความชื้นเหมาะสมทรายจับก้อน เมื่อคลายมือแยกตัว
เล็กน้อย
  - ตักทรายที่ความชื้นเหมาะสมใส่กล่องพลาสติก
  - ปาดหน้าให้เรียบ ทำหลุมลึก 2 ซม. จำนวน 50 หลุม
  - หยอดเมล็ด ใช้ไม้กดให้เมล็ดลงไปที่ยก้นหลุม
  - ปิดฝากล่อง
  - ตรวจสอบที่อายุ 4 และ 7 วันหลังเพาะ

การพัฒนาของต้นอ่อน
ข้าวโพดในระยะต่างๆ
(ใบเลี้ยงเดี่ยว) และ
โครงสร้างสำคัญของ
ต้นอ่อน

ใบจริง (primary leaf)

ปลอกหุ้มยอด
(coleoptile)

รากแก้ว (primary root)

รากแขนง
(secondary roots)

ต้นอ่อนปกติ
Normal seeding

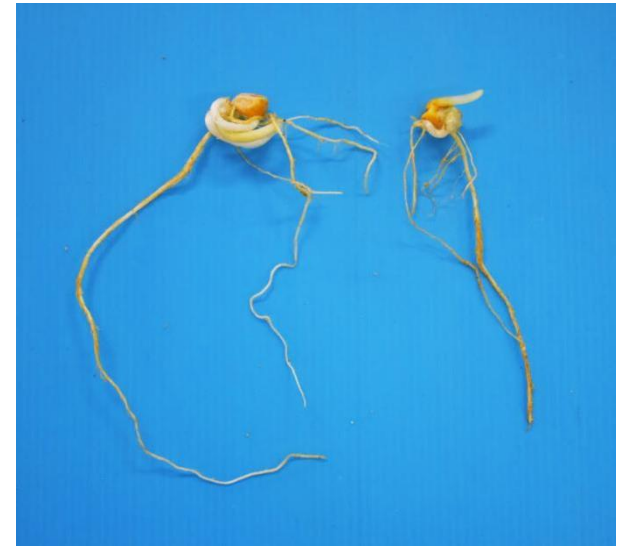

ต้นอ่อนผิดปกติ

Abnormal seeding

ระบบรากอ่อนแอ
ต้นอ่อนผิดปกติ

ต้นอ่อนผิดปกติ

เมล็ดเน่าเสียหาย

รายการ		พันธุ์จำหน่าย %
เมล็ดบริสุทธิ์	(ต่ำสุด)	98
เมล็ดพันธุ์พืชชนิดอื่นๆ	(สูงสุด)	0.2
เมล็ดวัชพืช	(สูงสุด)	0
วัสดุเจือปน	(สูงสุด)	2
ความงอก	(ต่ำสุด)	90
ความชื้น	(สูงสุด)	12

ตารางแสดงลักษณะทางกายภาพของเมล็ด การเพาะความงอกใน กระดาษ ทรายและแปลง ความแข็งแรง

อายุเก็บเกี่ยว หลังออกไหม (วัน)	คะแนนลักษณะ ทางกายภาพของ เมล็ด ^{1/}	ความงอก ในกระดาษ (%)	ความงอก ในทราย (%)	ความงอก ในแปลง (%)	ความ แข็งแรง (%)
30 วัน	1.0 e	72.0 c	79.5 b	76.0 b	64.0 bc
35 วัน	1.0 e	75.5 bc	79.0 b	79.5 b	67.0 b
40 วัน	1.5 d	62.5 d	72.0 c	77.5 b	55.0 c
45 วัน 100 วัน	2.0 c	82.5 ab	94.5 a	94.0 a	85.0 a
50 วัน 105 วัน	3.5 b	82.5 ab	93.0 a	92.5 a	80.0 a
55 วัน 110 วัน	5.0 a	88.0 a	96.0 a	90.5 a	86.0 a
CV (%)	12.8	6.5	4.7	6.6	8.4

ค่าเฉลี่ยตามด้วยตัวอักษรที่เหมือนกันภายในสดมภ์เดียวกันไม่แตกต่างทางสถิติทดสอบด้วยวิธี DMRT ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

1/ คะแนนลักษณะทางกายภาพของเมล็ด

1=ไม่มี black layer

2=โคนเมล็ดเริ่มมีสีน้ำตาลจาง

3=โคนเมล็ดมีสีน้ำตาลเข้มกว่า 2

4=โคนเมล็ดสีน้ำตาลเข้ม

5=โคนเมล็ดสีดำ

ขอขอบคุณครับ

ชูชาติ บุญศักดิ์
ศูนย์วิจัยพืชไร่ชัยนาท

